

Sintaksis Kata Tanya ‘Sapa’ Dalam Dialek Kedah

Fazal Mohamed Mohamed Sultan
fazal@ukm.my
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan
Universiti Kebangsaan Malaysia

Nurulafiqah Suhaimi
nurulfika85@yahoo.com
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan
Universiti Kebangsaan Malaysia

ABSTRAK

Kajian sintaksis sesuatu dialek masih kurang dijalankan di Malaysia. Maka, kajian ini merupakan usaha awal yang akan menggunakan dialek Kedah (DK) untuk membahaskan sifat dan struktur sintaksis kata tanya *sapa*. Berdasarkan penelitian awal, kata tanya *sapa* mempunyai dua kedudukan iaitu kedudukan akhir yang dinamakan *in-situ* dan kedudukan awal yang dinamakan pergerakan (*movement*). Sifat *in-situ* tidak bercanggah dengan nahu standard dalam buku Tatabahasa Dewan yang hanya menyatakan bahawa kata tanya boleh berada di posisi awal ayat sahaja dan disertai dengan partikel *-kah* dan di posisi akhir tanpa partikel *kah*. Data yang dibahaskan ini diperolehi melalui kajian lapangan di Baling, Kubang Pasu, Kuala Nerang dan Kubang Rotan. Oleh yang demikian, kertas kerja ini akan menghuraikan sifat kata tanya *sapa* melalui analisis sintaksis berpandukan kerangka Program Minimalis (Chomsky, 1995). Kajian ini mendapati bahawa sifat *sapa* yang *in-situ* dan bergerak berdasarkan faktor OP (Operator) dan VAR (Variabel) serta [\pm *in-situ*] telah dimanupulasi oleh kata tanya tersebut.

Katakunci: kata tanya; dialek Kedah; *in-situ*; pergerakan; operator

The Syntax Of A Question Word ‘Sapa’ In Kedah Dialect

ABSTRACT

Research on the syntax of dialects are still lacking in Malaysia. Therefore, this initial study will attempt to make the most of the Kedah dialect in order to explain the characteristics and elucidate the syntactic structure of wh-question word ‘*sapa*’. Initial observation portrays that the wh-question has two positions. The first position is known as the final position or also known as *in-situ*. The second position is known as initial position or also known as movement. The *in-situ* characteristic of ‘*sapa*’ is not in conflict with the standard grammar which holds across the board for Malay language that all question words must occur sentence initially and attached by a particle ‘-kah’ or stay *in-situ* at the final position without the particle. The data for this research were gathered through a field work at Baling, Kubang Pasu, Kuala Nerang dan Kubang Rotan. This paper elucidated the characteristics of ‘*sapa*’ by employing the syntactic analysis based on the Minimalist Program framework (Chomsky, 1995). This study found that the *in-situ*

or moved characteristics of the question word is due to the OP (Operator), VAR (variable) and the [\pm *in-situ*] factors, which are manipulated by the question word '*sapa*'.

Keywords: question word; Kedah dialect; *in-situ*; movement; operator

PENGENALAN

Asmah Haji Omar (2008:54) menyatakan bahawa dialek Melayu di Malaysia pada umumnya dibahagikan kepada dua belas kawasan dialek, masing-masing dengan subdialeknya dan masih kurang perhatian atau kajian yang telah berjaya dilakukan. Salah satu aspek yang kurang mendapat perhatian ialah sintaksis. Hal ini kerana kajian terhadap sintaksis sesuatu dialek bahasa Melayu amat kurang berbanding kajian dalam aspek fonologi dan morfologi (Fazal Mohamed Mohamed Sultan, 2010). Beberapa pengkaji yang pernah melakukan kajian dari aspek fonologi dan morfologi dialek Melayu ialah Rufus S. Hendon (1959), Ton Ibrahim (1974), Asmah Haji Omar (1997), Zaharani Ahmad (1988), Awang Mataim Bakar (1992), Harishon Radzi (1995), Jane Wong Kon Ling (2000), Shariffulizan Malek (2003), Rahani Hosin (2007) dan Zuraidah Jantan (2007). Manakala kajian sintaksis dialek bahasa Melayu hanya dilakukan oleh beberapa pengkaji seperti Abdul Hamid Mahmood (1977), Ajid Che Kob (1977), Ali Sarbani (1997), Rozana Mulyani (1998) dan Pengiran Mohamed Pengiran Damit (2004). Namun kajian-kajian ini tidak memberikan perhatian yang mendalam terhadap kata soal dari segi sintaksis khususnya. (Fazal Mohamed Mohamed Sultan, 2005, 2009). Justeru, kajian ini telah dilakukan dengan meneroka beberapa kawasan kajian di Kedah iaitu Kubang Pasu di utara, Baling di selatan, , Kuala Nerang di timur dan Kubang Rotan di barat bagi melihat variasi Dialek Kedah dalam kata tanya. Pengkaji memilih kata tanya dalam dialek sebagai fokus kajian kerana kata tanya biasanya berada dalam ayat selapis dan kedudukan kata tanya yang bertentangan daripada ayat soal baku. .

Kata tanya merupakan perkataan yang digunakan dalam ayat tanya untuk bertanya tentang sesuatu perkara atau hal yang diinginkan sebagai jawapan. Berdasarkan kajian yang telah dilakukan terhadap data yang telah diperolehi dalam kajian ini, terdapat variasi penggunaan leksikal yang diwakili bagi sesuatu jenis kata tanya. Penutur asli dialek Kedah tidak hanya menggunakan kata tanya yang lazim digunakan seperti dalam bahasa Melayu Standard (BS), malah mereka mempunyai kosa kata yang tersendiri dalam mengujarkan ayat tanya melalui dialek mereka (Fazal Mohamed Mohamed Sultan, 2012). Namun penulisan ini hanya akan menyentuh kata tanya *sapa* 'siapa' dalam Dialek Kedah dan analisis sintaksis ini akan menggunakan kerangka Program Minimalis.

METADOLOGI KAJIAN

Kajian ini ialah sebuah kajian kata soal dalam dialek Kedah. Bagi mewakili pola kata soal dalam ayat soal dialek Kedah, pengkaji mewakili keseluruhan Kedah berpandukan arah mata angin (Asmah Haji Omar, 1999). Justeru, kawasan kajian di Kedah adalah terdiri daripada Kubang Pasu di utara, Baling di selatan, , Kuala Nerang di timur dan Kubang Rotan di barat. Setiap kawasan ini pula diwakili oleh 4 responden yang terdiri daripada lelaki sahaja. Pemilihan ini adalah berpandukan ciri-ciri NORMs (nonmobile, older, rural dan males) yang telah diutarakan oleh Chambers dan Trudgill (1980).

Kesemua lelaki ini telah mencapai umur melebihi 70 tahun namun mereka mempunyai kebolehan untuk bertutur dengan jelas. Kaedah pengumpulan data adalah melalui kaedah temu bual dan bercerita. Setiap perbualan tersebut dirakam dan setiap rakaman tersebut dimainkan semula untuk mencari data yang terdiri daripada ayat yang mempunyai kata soal. Setiap rakaman kata soal itu pula akan ditranskripsikan untuk proses analisis secara sintaksis.

KATA TANYA SAPA

Berdasarkan kajian yang telah dilakukan terhadap data yang telah diperolehi dalam Dialek Kedah (DK), terdapat variasi penggunaan leksikal yang diwakili bagi sesuatu jenis kata tanya. Penutur asli Dialek Kedah tidak hanya menggunakan kata tanya yang lazim digunakan seperti dalam bahasa Melayu Standard, malah mereka mempunyai kosa kata yang tersendiri dalam mengujarkan ayat tanya melalui dialek mereka (Fazal Mohamed Mohamed Sultan, Zaharani Ahmad, Nor Hashimah Jalaluddin & Harishon Radzi, 2011). Antara kata tanya yang digunakan dalam dialek Kedah ialah *sapa* 'siapa', *pa* 'apa', *cemana* 'bagaimana', *lagu mana* 'bagaimana', *pasai pa* 'kenapa', *awat* 'kenapa', *berapa* 'berapa', *bila* 'bila' dan *mana* 'mana'.

Secara umumnya, kata tanya Dialek Kedah dapat dibahagikan kepada dua jenis, iaitu kata tanya *in-situ* (*wh- in-situ*) dan kata tanya yang bergerak (*wh-movement*). Kata tanya *in-situ* merupakan kata tanya yang berada di posisi hujung ayat dan tidak mengalami pergerakan ke hirarki yang lebih depan, iaitu di bahagian awal ayat. Kata tanya bergerak pula ialah kata tanya yang berada di sebelah hujung ayat iaitu yang mengalami pergerakan dari bahagian hujung ke awal atau pergerakan dari bahagian bawah ke bahagian yang lebih tinggi dalam rajah pohon struktur sintaksis sesuatu ayat.

Penutur natif Dialek Kedah menggunakan kata tanya 'siapa' sebagai *sapa*. Kata tanya *sapa* ini mempunyai dua pola ayat tanya iaitu jenis – (i) *in-situ* seperti contoh dalam (1), (2), (3), (4) dan (5) serta jenis – (ii) bergerak seperti dalam ayat (6) dan (7).

- (1) Mu anak sapa?
Kamu anak siapa?
- (2) Anak ni mari dengan sapa dia¹?
Anak ini datang dengan siapa?
- (3) *pro* Nak gi umah sapa?
pro Hendak pergi rumah siapa?
- (4) *pro* Simpan kat umah sapa?
pro Simpan di rumah siapa?
- (5) *pro* mari dok umah sapa?
pro datang duduk rumah siapa?
- (6) Sapa buat?
Siapa yang buat?
- (7) Sapa dia ni?
Siapa dia ini?

¹ Sapa dia merupakan dua perkataan yang merujuk kepada kata tanya siapa dalam dialek Kedah.

Ayat (3), (4) dan (5) menggambarkan pengguguran subjek iaitu dinamakan *pro*. *pro* merupakan salah satu aspek dalam prinsip kategori kosong (*empty category principle*) yang lebih dikenali sebagai ECP. *pro* diandaikan sebagai subjek yang digugurkan dalam sesuatu ayat atau frasa. Haegeman (1994) menyatakan bahawa sesuatu bahasa yang mempunyai kata ganti nama (KGN) di bahagian awal ayat tetapi tidak dinyatakan di panggil bahasa pengguguran *pro* (*pro-drop languages*) yang menggugurkan KGN sebagai subjek. Ayat bahasa Melayu juga mempunyai *pro* seperti yang pernah dibincangkan dengan terperinci oleh Mashudi Kader (1981, 2003) dan Rogayah Hj. Abdul Razak (1995).

Kedudukan kata tanya *sapa* di akhir ayat (1) hingga (5) dan di awal ayat iaitu dalam (6) hingga (7) ini tidak dipengaruhi oleh apa-apa leksikal ataupun penanda yang tersendiri. Posisi di akhir ayat ini adalah pilihan penutur natif Dialek Kedah dalam mengujarkan pertanyaan mereka. Fenomena yang dinyatakan ini merupakan sebahagian daripada ayat tanya dalam nahu preskriptif Tatabahasa Dewan (2008). Namun dalam buku yang digelar sebagai ‘tatabahasa pegangan’ ini, kata tanya *siapa* yang menduduki posisi awal ayat disertai oleh partikel *-kah* untuk bahasa tulisan. Pernyataan ini dapat dibuktikan melalui ayat (10) di bawah.

(10) Siapakah yang datang semalam?

(Sumber: Tatabahasa Dewan, 2008)

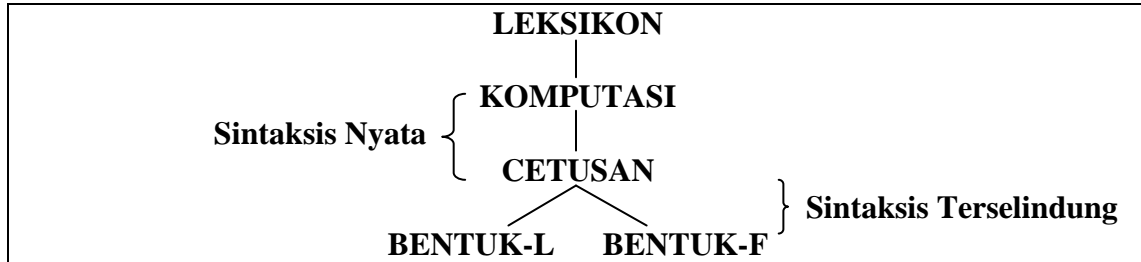
Ayat (10) yang diberikan ini berbeza dengan ayat (6) dan (7) yang tidak memerlukan kehadiran partikel *-kah*. Namun, terdapat sedikit persamaan, iaitu kedudukan kata tanya *sapa* di awal ayat sama seperti kedudukan kata tanya *siapa* dalam bahasa Melayu Standard. Kedudukan kata tanya *sapa* dalam Dialek Kedah yang bersifat tidak tetap samada di awal atau di akhir ini akan dihuraikan dengan lebih lanjut menggunakan analisis kerangka Program Minimalis seperti yang dicadangkan oleh Adger (2004).

KATA TANYA ARGUMEN DAN BUKAN ARGUMEN

Kata tanya argumen dan bukan argumen ini juga boleh mendukung maksud kata tanya yang berbentuk frasa yang juga sinonim dengan kata tanya terbuka. Kata tanya terbuka ialah kesemua kata tanya yang berbentuk frasa seperti *siapa*, *apa*, *bagaimana*, *kenapa*, *bila* dan *mana*. Kamus Linguistik (1997) mendefinisikan argumen dalam aspek sintaksis atau lebih dikenali dalam Teori Transformasi Generatif sebagai frasa nama yang berfungsi sebagai subjek dan objek dalam ayat. Kata tanya argumen boleh didefinisikan sebagai kata tanya yang menerima peranan teta dan berada di kedudukan komplemen manakala kata tanya bukan argumen pula ialah kata tanya yang tidak menerima peranan teta dan berada di kedudukan adjung. Adjung merupakan frasa bagi maklumat tambahan dalam sesuatu ayat yang berada dalam satu kepulauan yang lain. Unsur ini boleh dihilangkan atau bebas mengalami proses pergerakan kerana tidak akan menjejaskan binaan tersebut. Definisi ini boleh dibuktikan melalui analisis yang dilakukan dalam penulisan lanjut kajian ini.

KERANGKA PROGRAM MINIMALIS

Mengikuti Chomsky (1995), Program Minimalis merupakan satu model Tatabahasa Sejagat yang diandaikan telah dimiliki oleh manusia sejak lahir lagi dalam fakulti bahasanya. Tatabahasa ini beroperasi berteraskan prinsip atau konsep ekonomi. Berpandukan andaian ini, Chomsky (1995) menggambarkan fakulti bahasa terdiri daripada leksikon, sistem komputasi, tahap antara muka dan akhir sekali sistem luaran. Aras ini boleh diwakili seperti di bawah:

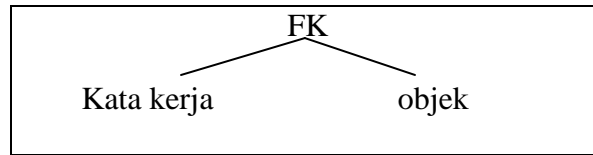
RAJAH 1. Kerangka Minimalis

Leksikon merupakan aras pertama dalam fakulti bahasa kerana segala himpunan item leksikal yang tidak tertib susunannya bagi sesuatu bahasa diandaikan terkandung di sini. Setiap item leksikal mengandungi maklumat bunyi, makna dan nahu yang diwakili oleh sistem fitur. Sistem fitur bagi maklumat bunyi direpresentasikan oleh fitur bunyi, maklumat makna direpresentasi oleh fitur semantik manakala maklumat sintaksis pula direpresentasikan oleh fitur sintaksis. Fitur sintaksis yang dikenali sebagai fitur formal khususnya terdiri daripada fitur PHI (orang, nombor, jantina), fitur fungsian (kala, komplementizer, penentu dan keserasian), fitur kasus (nominatif, datif, akusatif dan genitif), fitur Prinsip Projeksi Tambahan (*EPP feature*), fitur kategori (Kerja, Nama, Preposisi, Adjektif dan lain-lain) dan fitur soal. Fitur ini pula boleh dibahagikan kepada dua jenis iaitu fitur berinterpretasi dan fitur tak berinterpretasi. Komputasi merupakan jentera utama bagi menjana derivasi sintaksis sesuatu ayat. Derivasi sesuatu ayat itu dapat digambarkan dengan rajah pohon. Proses penghasilan rajah pohon ini pula berpaksikan kepada teori x-berpalang yang mempunyai beberapa syarat iaitu:

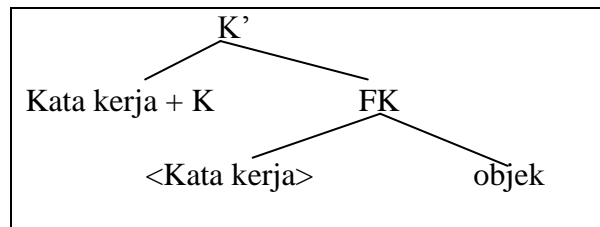
1. Kewujudan setiap frasa mestilah endosentrik.
2. Kehadiran tiga aras iaitu FX, X' dan X.
3. Kedudukan kepala (X) ialah satu aras di bawah X- satu palang (X') yang dinaungi terus oleh nodus frasa (FX).

Operasi asas dalam sistem ini ialah Cantum (*merge*). Chomsky (2001) mencadangkan dua jenis cantuman iaitu cantuman luaran dan cantuman dalaman. Cantuman luaran merupakan operasi paling asas dalam pembinaan suatu struktur frasa. Cantuman ini merujuk kepada cantuman dua objek sintaksis yang akan membentuk satu unit sintaksis yang baru. Berpandukan x berpalang ini, kata kerja transitif, sebagai contoh, akan memerlukan objek sebagai argumennya untuk menghasilkan satu frasa yang gramatis.

Maka cantuman luaran antara kata kerja dengan objek akan menghasilkan frasa kerja (FK):

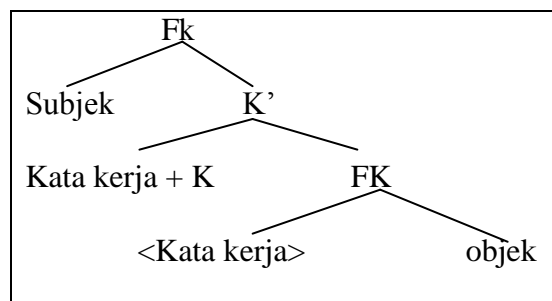

Mulai aras ini Teori Penyemakan Fitur beroperasi. Teori ini beroperasi untuk menyemak semua fitur tak berinterpretasi dengan betul. Seterusnya, berlaku pula satu lagi cantuman, iaitu cantuman dalaman. Cantuman dalaman pula ialah operasi cantuman antara salah satu konstituen daripada satu unit sintaksis dengan satu unit sintaksis yang lain dalam satu struktur frasa yang sama. Cantuman dalaman merupakan suatu operasi sintaksis yang menyalin satu objek sintaksis itu dan bercantum dengan objek yang lain yang dikenali sebagai Gerak.

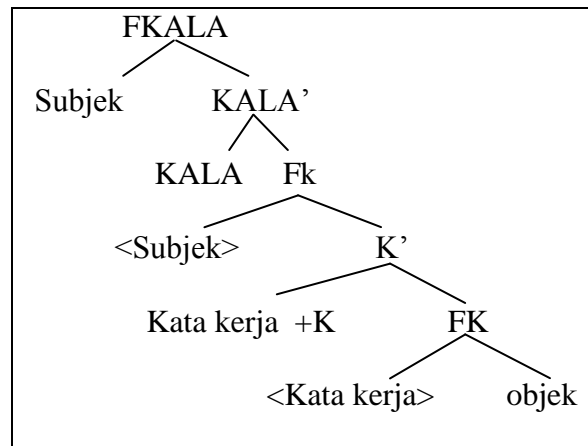

Gerak ini dimotivasikan oleh proses penyemakan fitur yang tak berinterpretasi ini. Namun Gerak tidak beroperasi dengan cepat kerana pergerakan ini dianggap sebagai tidak ekonomikal dalam kerangka ini. Cantuman dalaman ini dikawal oleh syarat Penyelesaian Terakhir yang memastikan pergerakan hanya untuk menyemak fitur tak berinterpretasi sahaja. Gerak ini pula meninggalkan tanda pada tempat asalnya. Tanda ini dikenali sebagai bekas dan ditandakan dengan simbol < >.

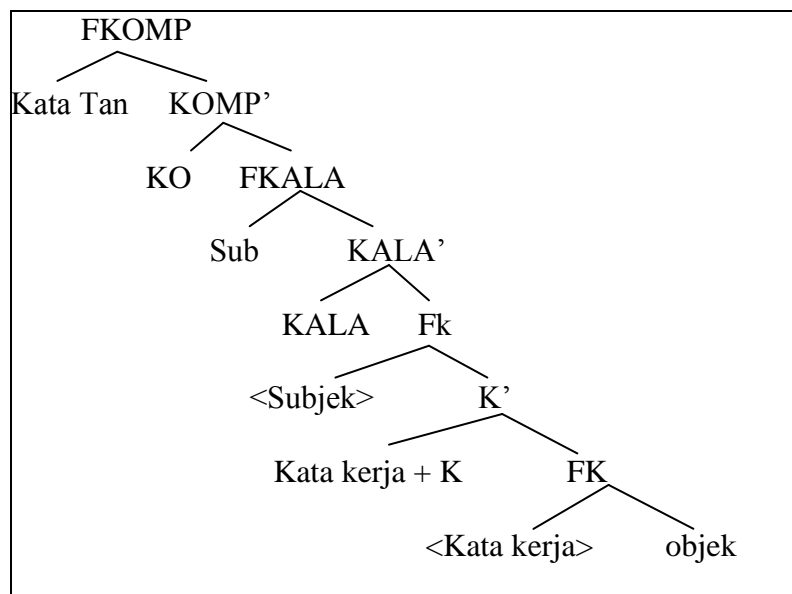
Derivasi ini seterusnya akan membentuk Fk tempurung atau dikenali sebagai Fk kecil untuk posisi subjek:

Kedudukan ini hanya menyatakan peranan teta yang ditandakan kepada subjek sahaja. Subjek ialah kata nama. Kata nama wajib ditandakan kasus. Namun, kedudukan ini tidak menandakan kasus kepada subjek ayat. Justeru, subjek itu perlu bergerak ke posisi baru untuk mendapat kasus. Kasus menjadi motivasi untuk subjek ini bergerak ke posisi yang lebih atas yang dikenali sebagai frasa kala (FKALA) seperti di bawah:

Kewujudan KALA adalah penting untuk menentukan kala untuk seluruh ayat. Pada posisi ini juga akan berlaku penyemakan fitur kala, kasus dan fitur subjek atau dikenali sebagai EPP sahaja. Seterusnya, wujud juga posisi yang lebih tinggi untuk menetapkan kata soal:

Kata soal kini menduduki posisi yang dikenali sebagai frasa komplementizer atau dipendekkan menjadi FKOMP. KOMP atau nama penuhnya komplementizer ialah posisi untuk kedudukan kata komplemen atau fitur kuat Q yang menjadi sebab utama kata tanya perlu bergerak ke atas. Selepas semua fitur tak berinterpretasi telah disemak maka barulah fitur-fitur yang berinterpretasi boleh memasuki aras Cetusan. Cetusan ialah satu operasi dalam sistem Komputasi yang berperanan memisahkan atau menyalurkan derivasi ke dua bahagian iaitu ke tahap antaramuka masing-masing. Tahap antaramuka adalah terdiri daripada Bentuk Logik (Bentuk-L) dan Bentuk Fonetik (Bentuk-F). Operasi Cetusan penting kerana fitur yang berinterpretasi secara fonetik sahaja yang dapat diinterpretasi pada Bentuk-F manakala fitur yang berinterpretasi secara semantik sahaja yang dapat diinterpretasi pada Bentuk-L. Maka, setiap derivasi sama ada yang dihasilkan menerusi cantuman luaran atau dalaman, akan disalurkan kepada Bentuk-L dan Bentuk-F

supaya setiap fitur dapat diberi interpretasi yang bersesuaian dengan komponen masing-masing selaras dengan prinsip Interpretasi Penuh. Operasi sintaksis pula dapat dibahagikan kepada operasi Sintaksis Nyata dan operasi Sintaksis Terselindung. Operasi Sintaksis Nyata merujuk kepada operasi yang berlaku sebelum Cetusan manakala operasi Sintaksis Terselindung merujuk kepada operasi yang berlaku selepas Cetusan. Operasi ini melibatkan pergerakan. Pergerakan yang dihasilkan di Sintaksis Nyata dikenali sebagai pergerakan nyata, manakala pergerakan yang berlaku di Sintaksis Terselindung dikenali sebagai pergerakan terselindung. Sekiranya segala derivasi itu dapat menyalurkan fitur tertentu yang berinterpretasi ke aras antaramuka dengan betul dan berjaya menyemak segala fitur tak berinterpretasi dengan lengkap maka derivasi ini diandaikan telah Bercantum, sebaliknya sekiranya tidak betul maka derivasi itu dikatakan telah Terhempas. Untuk mengelakkan sesuatu derivasi itu Terhempas maka derivasi ini dikawal oleh Prinsip Interpretasi Penuh (PIP) yang memastikan segala fitur pada aras antaramuka tidak mengandungi fitur tak berinterpretasi. PIP ini beroperasi pada Bentuk-L.

BINAAN UMUM KATA TANYA

Secara umumnya, Nahu Sejagat (NS) memiliki beberapa prinsip dan parameter seperti yang pernah dibahaskan oleh Chomsky (1995) serta Cole dan Hermon (1994, 1998). Prinsip-prinsip dalam NS adalah seperti Teori Teta, Teori Semakan dan Prinsip Interpretasi Penuh (*IP*). Salah satu prinsip yang diambil dari gagasan Cole dan Hermon (1998:223) ialah prinsip *IP* melalui NS iaitu:

- (1) *“IP memerlukan semua elemen yang memiliki interpretasi semantik wajib hadir pada Bentuk Logik dan semua elemen yang hadir pada Bentuk Logik wajib mengambil bahagian dalam menandakan interpretasi.”*

Oleh yang demikian, Cole dan Hermon (1998) telah menyarankan **Angkubah Tambatan** (*Variable Binding Condition*). Maksudnya di sini, Operator (*OP*) akan mengikat **angkubah** (*x*) dalam keadaan tertentu. Cole dan Hermon (1998:248) telah mengadaptasi rumus seperti di bawah ini.

- (2) $OP\ x\ [\dots x \dots]$

Cole dan Hermon (1998) juga telah menyarankan beberapa parameter dan pilihan berdasarkan **Angkubah Tambatan** tersebut. Sekiranya kata tanya tersebut bergerak maka *OP* dan Variabel (*VAR*) berada dalam satu entri untuk membawa kata tanya menduduki spek Fkomp dan sekiranya kata tanya bersifat *in-situ* dalam ayat yang mempunyai kata kerja tak transitif (*KKTT*), ini bermakna *OP* dan *VAR* berada dalam entri yang tersendiri dan terpisah. Kedua-dua fenomena ini akan dijelaskan lebih lanjut dalam rumus struktur bagi kata tanya *in-situ* dan bergerak dalam jadual 1 dan 2 selanjutnya.

Angkubah Tambatan mempunyai dua parameter iaitu *OP* dan *VAR* bersatu atau terpisah bagi menjelaskan fenomena yang terdapat dalam *DK* seperti yang dibincangkan di atas. Saranan Cole dan Hermon (1998) terhadap **Angkubah Tambatan** ini dapat diringkaskan dan diadaptasi seperti jadual berikut:

JADUAL 1. Ringkasan kata tanya *in-situ* DK

Binaan Ayat Tanya	Fitur yang dimiliki Matrik Q	Jenis kata tanya frasa	Kesan
<i>In-situ</i>	Q KUAT [OP..	..VAR]	Tambahan Tak Terpilih

Dalam jenis binaan ayat *in-situ* yang diringkaskan melalui jadual (1), jenis pembinaannya ialah [OP.. ..VAR]. Maka, OP dan VAR berada dalam entri tersendiri dan terpisah. Binaan ayat tanya *in-situ* ini tidak akan memindahkan kata soalnya semasa pembentukan ayat tanya. Ini bermakna, kata tanya terdaftar sebagai sebuah entri dalam leksikon dan berbentuk abstrak (*null*) kerana tidak ada bentuk fonologinya.

JADUAL 2. Ringkasan kata tanya bergerak DK

Binaan Ayat Tanya	Fitur yang dimiliki Matrik Q	Jenis kata tanya frasa	Kesan
<i>wh-movement</i>	Q KUAT	[OP+VAR]	Pergerakan Jelas

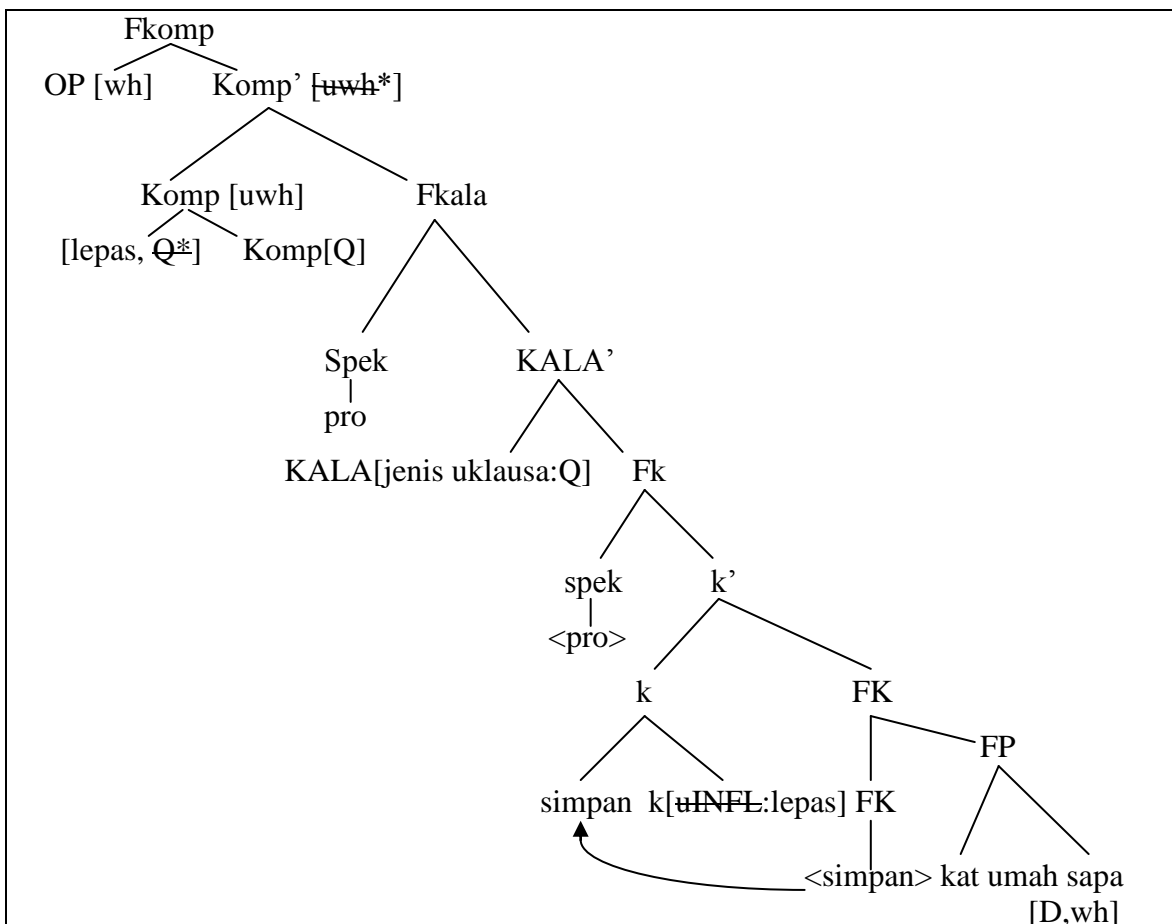
Jadual (2) pula merupakan ringkasan daripada konstruksi ayat tanya bergerak dalam DK. Jika kata tanya dalam DK bergerak, maka di leksikon [OP+VAR] terdapat di dalam satu entri dan akan melakukan pergerakan (*movement*) iaitu Operator dan Variabelnya berpindah di dalam pembentukan ayat tanya tersebut. Kata tanya yang bergerak dalam DK seperti contoh yang akan dianalisis merupakan kata tanya yang terdaftar di dalam leksikon sebagai sebuah entri.

ANALISIS SINTAKSIS KATA TANYA SAPA

Berdasarkan perbincangan terhadap kata tanya *sapa* yang sememangnya mempunyai fenomena opsyenal, satu analisis menggunakan kerangka Minimalis cuba dilakukan bagi mendapatkan huraian terhadap pemilihan kedudukan penggunaan kata tanya *sapa* dalam Dialek Kedah. Oleh yang demikian, ayat (4) dipilih dalam analisis ini dan ditandakan sebagai ayat (11) untuk memudah perbincangan.

- (11) *pro* simpan kat umah sapa?
pro simpan di rumah siapa?
Kamu simpan di rumah siapa?

Rujuk rajah 2 untuk analisis ayat.

RAJAH 2. Derivasi kata tanya *siapa*

Analisis ayat yang dipaparkan dalam rajah (2) di atas menunjukkan kata tanya *sapa* kekal di posisi FK yang dipecahkan kepada Frasa Preposisi (FP) di kedudukan adjung. Kata tanya ini berada di kedudukan komplemen FN kerana dalam ayat ini kata tanya *sapa* menjadi pelengkap kepada kata preposisi *kat*. Oleh yang demikian, kata tanya *sapa* akan menjadi pelengkap dan kedudukannya di posisi komplemen adalah tepat (Fazal Mohamed B. Mohamed Sultan, Nor Hashimah Jalaluddin, Zaharani Ahmad, Ajjid Che Kob & Harishon Radzi, 2009).

Posisi kiri FK pula akan diisi oleh KK <simpan> yang menjadi bekas kerana telah diunjurkan kepada k' dan seterusnya memilih k kecil untuk diletuskan kepada dua. K di sebelah kiri diisi oleh 'simpan' dan di bahagian kanan pula diisi oleh kala yang tidak berinterpretasi. Dari hirarki projeksi k' akan diprojekkan pula kepada Fk yang diisi oleh *pro* kerana ayat ini tidak mempunyai subjeknya. *pro* mewakili subjek yang telah digugurkan oleh penutur asli untuk tujuan ekonomi dalam perbualan. *pro* yang berada di posisi spek Fk juga akan menduduki posisi Spek Fkala kerana kasus nominal yang ada diperlukan untuk memenuhi pemilihan fitur N pada k kecil. *pro* ini seterusnya bergerak ke posisi Spek Fkala untuk menyemak fitur uN pada KALA' bagi memenuhi EPP. K kecil dan KALA² yang memiliki fitur kala lepas akan SERASI (*Agree*) melalui Prinsip

² Nodus KALA juga boleh diduduki oleh kata kerja bantu.

Keserasian. Maka fitur tak berinterpretasi [uINFL] yang serasi dengan KALA dapat disemak oleh KALA. Selepas cetusan, ayat ini dicetuskan sebagai ayat kala lepas³. KALA' akan diunjurkan ke Fkala, dan spek Fkala akan diisi oleh *pro* yang sebelum ini berada di posisi Fk. Bahagian yang dinaungi oleh Fkala ini akan diunjurkan kepada Komp' yang mempunyai Komp di sebelah kiri yang akan dibahagikan kepada dua, iaitu di sebelah kiri ialah kala [lepas,Q*] sebelah kanan akan diisi oleh komp [Q]. Komp' seterusnya akan diunjurkan kepada Fkomp yang mempunyai Operator Kosong (*Null Operator*) yang ditulis sebagai OP, iaitu di bahagian kirinya. Simbol Q* menunjukkan bahawa ayat ini ialah ayat tanya. Q yang kuat akan dinilai sebagai [jenis uklausa] pada KALA'. Apabila komp [Q] menilai [jenis uklausa] pada KALA' sebagai [Q*], kala mesti bergerak bersebelahan komp iaitu berdasarkan Prinsip Lokaliti. Pergerakan fitur di KALA kepada Komp adalah untuk memenuhi fitur yang kuat [Q*] pada KALA.

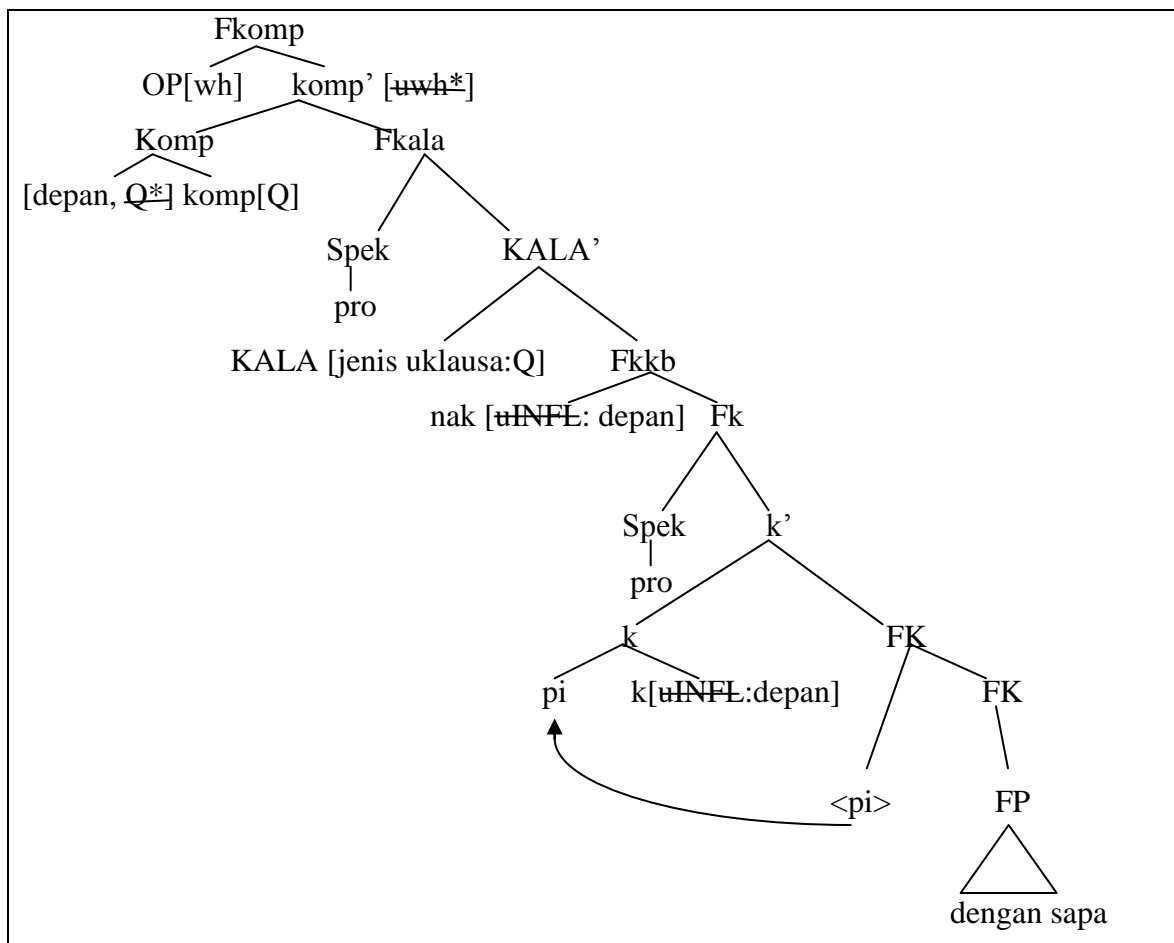
Disebabkan KALA ialah kepala, maka ia dapat diunjurkan kepada komp [Q] yang pada asalnya ditulis sebagai komp [Q,uwh*]. Komp [Q,uwh*] dapat menyemak fitur [uwh] dengan *sapa* [wh] di bawah Perintah-K, iaitu Keserasian. Secara teknikalnya, prinsip lokaliti ini telah dipaksa oleh kekuatan fitur [uwh*] yang menyebabkan fitur ini berada di kedudukan Komp' untuk memenuhi EPP. Apabila [wh] telah bergabung (*merge*) bersama Komp', hubungan ini dinamakan, adik beradik (*sisterhood*) dengan fitur-wh yang kuat. Disebabkan penyemakan telah dilakukan, maka fitur yang dimiliki oleh kata tanya *sapa* tidak akan bergerak sehingga cetusan dan spek Fkomp diisi oleh OP. Berdasarkan struktur rumus dalam jadual 1, yang dibincangkan sebelum ini, apabila OP dan VAR merupakan entri yang berasingan, maka ayat ini akan menjadi *in-situ* kerana tidak mengalami apa-apa pergerakan pada BL. Kata tanya juga terdaftar sebagai satu entri lain yang bersifat abstrak (*null*) kerana tidak mempunyai bentuk fonologinya. Derivasi yang ditunjukkan ini seterusnya dapat menunjukkan bahawa kata tanya *sapa* merupakan kata tanya argumen kerana berada di posisi komplemen selepas cetusan.

Ayat (5) akan ditandakan sebagai ayat (12).

- (12) ***pro* nak pi dengan sapa?
Pro hendak pergi dengan siapa?
Kamu hendak pergi dengan siapa ?**

Rujuk rajah 3 untuk analisis ayat.

³ Kala ini adalah satu andaian untuk menjelaskan proses transformasi kata soal. Kehadiran kala di dalam bahasa Melayu masih dalam peringkat kajian.

RAJAH 3. Derivasi *pro*

Analisis ayat yang dipaparkan dalam rajah (3) di atas menunjukkan bahawa kata tanya *sapa* kekal di posisi adjung FK yang dipecahkan kepada Frasa Preposisi (FP) apabila diperlukan oleh FP *dengan sapa*. Kata tanya ini berada di kedudukan komplemen kerana dalam ayat ini kata tanya *sapa* juga menjadi objek. Tambahan pula Kata Preposisi (KP) memerlukan pelengkap, iaitu objek. Oleh yang demikian, kata tanya *sapa* akan menjadi pelengkap dan kedudukannya di posisi komplemen adalah tepat. Posisi kiri FK pula akan diisi oleh KK <pi> yang menjadi bekas kerana telah diunjurkan kepada k' dan seterusnya memilih k kecil untuk diletuskan kepada dua k kecil. K di sebelah kiri diisi oleh 'pi' dan dibahagian kanan pula diisi oleh kala yang tidak berinterpretasi. Dari hirarki projeksi k' akan diprojekkan pula kepada Fk yang diisi oleh *pro* kerana ayat ini tidak mempunyai subjek. *pro* mewakili subjek yang diandaikan digugurkan dan berada di posisi spek Fk juga akan menduduki posisi Spek Fkala kerana kasus nominal yang ada dan diperlukan untuk memenuhi pemilihan fitur N pada k kecil yang telah diunjurkan kepada k'. Apabila Fk telah terbentuk, kata aspek 'nak' bergabung dengannya. Kata aspek akan serasi dengan [uINFL:depan]. Maka uINFL diberikan nilai dan disemak [uINFL:depan]. Selepas cetusan, [uINFL:depan] pada k kecil akan dicetuskan sebagai kata aspek yang mempunyai kala depan. Kemudian, KALA yang mempunyai fitur [depan] akan bergabung dengan Fkbb. *pro* yang diandaikan sebagai subjek yang telah digugurkan

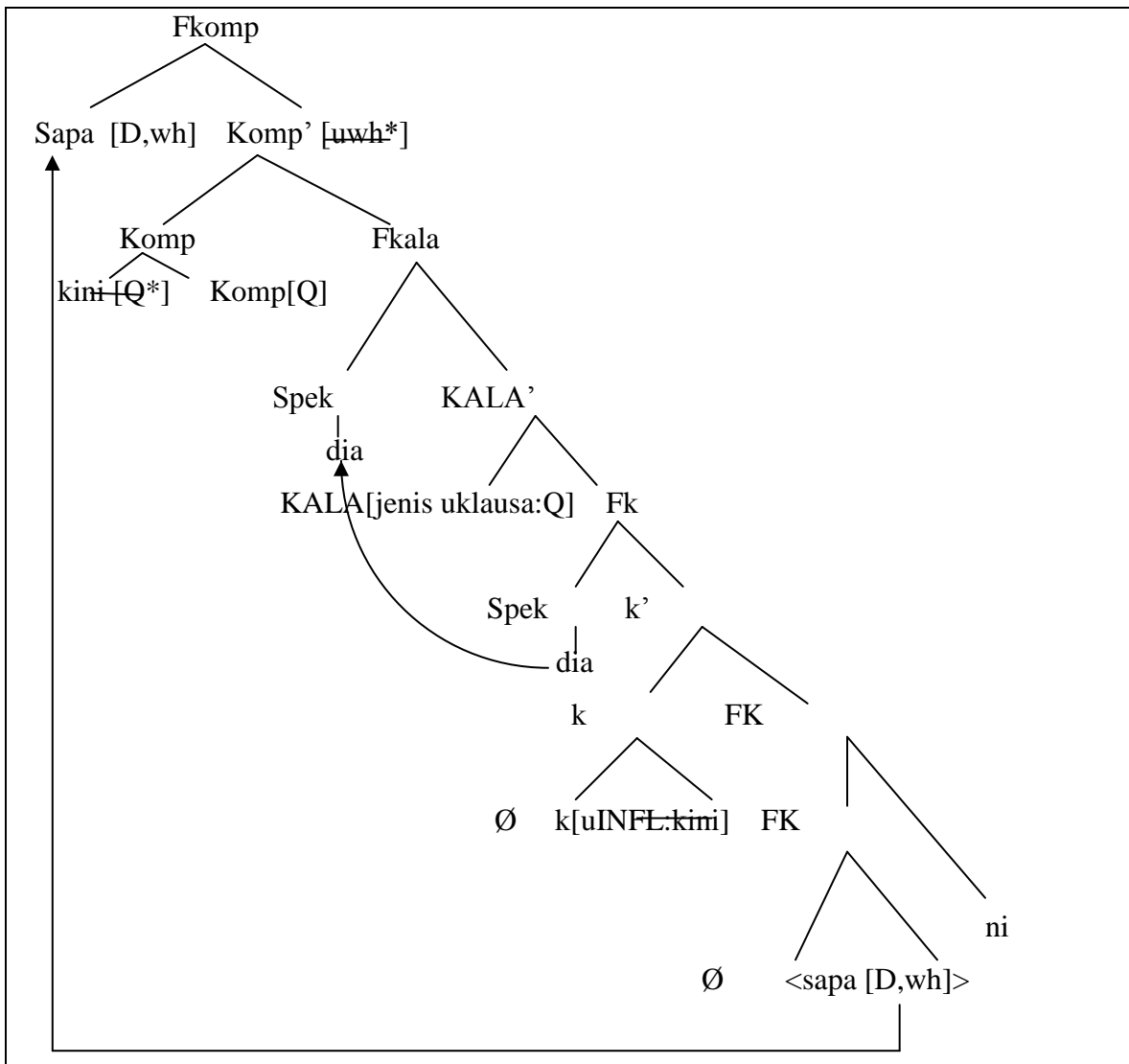
seterusnya berada di posisi Spek Fkala untuk menyemak fitur uN pada KALA' bagi memenuhi EPP. K kecil dan KALA yang memiliki fitur kala depan akan SERASI (*Agree*) melalui Prinsip Keserasian. Maka fitur tak berinterpretasi [uINFL] yang serasi dengan KALA dapat disemak oleh KALA. Selepas cetusan, ayat ini dicetuskan sebagai ayat kala depan. Bahagian yang dinaungi oleh Kala' ini akan diunjurkan kepada Komp' yang mempunyai Komp di sebelah kiri yang akan dibahagikan kepada dua, iaitu di sebelah kiri ialah kala [depan,Q*], sebelah kanan akan diisi oleh komp [Q]. Komp' seterusnya akan diunjurkan kepada Fkomp yang mempunyai Operator Kosong (*Null Operator*), yang ditulis sebagai OP, iaitu di bahagian kirinya. Simbol Q* menunjukkan bahawa ayat ini ialah ayat tanya. Q yang kuat akan dinilai sebagai [jenis uklausa] pada KALA. Apabila komp [Q] menilai [jenis uklausa] pada KALA sebagai [Q*], kala mesti bergerak bersebelahan Komp, iaitu berdasarkan Prinsip Lokaliti. Pergerakan fitur di KALA kepada Komp adalah untuk memenuhi fitur yang kuat [Q*] pada KALA.

Disebabkan KALA ialah kepala, maka ia dapat diunjurkan kepada komp [Q] yang pada asalnya ditulis sebagai komp [Q, uwh*]. Komp [Q,uwh*] dapat menyemak fitur [uwh] dengan *sapa* [wh] di bawah Perintah-K, iaitu Keserasian. Secara teknikalnya, prinsip lokaliti ini telah dipaksa oleh kekuatan fitur [uwh*] yang menyebabkan fitur ini berada di kedudukan Komp' untuk memenuhi EPP. Apabila [wh] telah bergabung (*merge*) bersama Komp', hubungan ini dinamakan adik beradik dengan fitur-wh yang kuat terbentuk. Disebabkan penyemakan telah dilakukan maka fitur yang dimiliki oleh kata tanya *sapa* tidak akan bergerak sehingga cetusan dan spek Fkomp diisi oleh OP. Berdasarkan struktur rumus dalam jadual 1 yang dibincangkan sebelum ini, apabila OP dan VAR merupakan entri yang berasingan, maka ayat ini akan menjadi *in-situ* kerana tidak mengalami apa-apa pergerakan pada BL. Kata tanya juga terdaftar sebagai satu entri lain yang bersifat abstrak (*null*) kerana tidak mempunyai bentuk fonologinya. Derivasi yang ditunjukkan ini seterusnya dapat menunjukkan bahawa kata tanya *sapa* merupakan kata tanya argumen kerana berada di posisi komplemen selepas cetusan.

Ayat (7) ditandakan dengan ayat (13)

- (13) **Sapa dia ni?**
Siapa dia ini?
Siapakah dia ini?

Rujuk rajah 4 untuk analisis ayat.

RAJAH 4. Derivasi kata tanya *sapa*

Dalam analisis rajah (4) ini, kata tanya *sapa* akan berada di posisi komplemen FK. Dalam ayat ini, k tidak digunakan bagi menduduki posisi FK. FK akan diunjurkan kepada k' dan akan memilih k untuk diletuskan kepada dua k yang tidak akan diisi⁴ oleh kata kerja dan di bahagian kanan diisi oleh kala yang tak berinterpretasi. Dari hirarki projeksi k' akan diprojekkan pula kepada Fk yang diisi oleh *dia* sebagai subjek. k dan KALA yang memiliki fitur kala lepas akan SERASI melalui Prinsip Keserasian. Maka fitur tak berinterpretasi [uINFL] yang serasi dengan KALA dapat disemak oleh KALA. Selepas cetusan ayat ini dicituskan sebagai ayat kala kini. KALA akan diprojekkan ke Fkala dan spek Fkala akan diisi oleh *dia* yang sebelum ini berada di posisi Fk untuk memenuhi

⁴ Kekosongan di sini tidak akan dibincangkan kerana fenomena ini lebih rumit dan memerlukan satu lagi penyelidikan yang berbeza. Oleh yang demikian, posisi ini dibiarkan kosong dan dilukis untuk membentuk rajah pohon binari buat masa ini.

EPP. Bahagian yang dinaungi oleh Fkala ini akan diunjurkan kepada Komp' yang mempunyai Komp di sebelah kiri. Komp ini akan dibahagikan kepada dua, iaitu di sebelah kiri ialah kala [kini,Q*] dan di sebelah kanan akan diisi oleh komp [Q, uwh*]. Simbol Q* menunjukkan bahawa ayat ini ialah ayat tanya. Q yang kuat akan dinilai sebagai [jenis uklausa] pada KALA'. Apabila komp [Q] menilai [jenis uklausa] pada KALA' sebagai [Q*], kala mesti bergerak bersebelahan komp, iaitu berdasarkan Prinsip Lokaliti. Pergerakan fitur di KALA kepada Komp adalah untuk memenuhi fitur yang kuat [Q*] pada KALA. Disebabkan KALA' ialah kepala, maka ia dapat diunjurkan kepada komp [Q] yang pada asalnya ditulis sebagai komp [Q, uwh*]. Fitur uwh* pada komp[Q] akan dibawa kepada komp'. Disebabkan fitur [uwh*] belum disemak, maka kata tanya *sapa* yang mempunyai fitur [D, wh] di posisi komplemen akan bergerak ke posisi Spek Fkomp untuk menyemak fitur uwh bagi memenuhi EPP. Berdasarkan rumus struktur dalam jadual 2, jika kata tanya ini bergerak, maka di leksikon [OP+VAR] terdapat di dalam satu entri dan akan melakukan pergerakan, iaitu Operator dan Variabelnya berpindah di dalam pembentukan ayat tanya tersebut. Derivasi ini membuktikan bahawa kata tanya *sapa* merupakan kata tanya argumen kerana berada di posisi komplemen.

KESIMPULAN

Tulisan ini telah menganalisis kata tanya *sapa* yang merupakan kata tanya argumen berdasarkan huraian yang diberikan di atas. Kajian ini berjaya membuktikan bahawa kata tanya *sapa* 'siapa' wujud di kedudukan *in-situ* atau akhir ayat berdasarkan data murni yang dikutip secara langsung daripada penutur natif Dialek Kedah. Analisis sintaksis ialah analisis terbaik untuk menjelaskan fenomena ini dan seterusnya menyokong kewujudan fenomena ini supaya data yang digunakan lebih diyakini. Analisis sintaksis mendapati bahawa **Komp'** sememangnya mempunyai fitur [**uwh**] yang kuat tetapi kekuatan berkenaan tidak menjadi penyebab kata tanya tersebut bergerak ke posisi spek Fkomp dalam Dialek Kedah. Sebaliknya, analisis ini telah mendakwa bahawa dalam jenis binaan ayat *in-situ* jenis pembinaannya ialah [**OP.. ...VAR**] iaitu, OP dan VAR berada dalam entri tersendiri dan terpisah. Binaan ayat tanya *in-situ* ini tidak akan memindahkan kata soalnya semasa pembentukan ayat tanya. Ini bermakna, kata tanya terdaftar sebagai sebuah entri dalam leksikon dan berbentuk abstrak (*null*) kerana tidak ada bentuk fonologinya. Sebaliknya, jika kata tanya dalam Dialek Kedah bergerak, maka di leksikon [**OP+VAR**] terdapat di dalam satu entri dan akan melakukan pergerakan (*movement*) iaitu Operator dan Variabelnya berpindah di dalam pembentukan ayat tanya tersebut. Kata tanya yang bergerak dalam Dialek Kedah merupakan kata tanya yang terdaftar di dalam leksikon sebagai sebuah entri. Kedudukan kata tanya ini yang boleh berada di kedudukan *in-situ* dan bergerak hanya membuktikan bahawa bahasa ini mempunyai pilihan bebas untuk bersifat sedemikian bersesuaian dengan konteks penutur dialek tersebut.

PENGHARGAAN

Kajian ini dibiayai oleh geran penyelidikan Kementerian Pengajian Tinggi yang berkod: UKM-SK-05-FRGS0006-2008.

RUJUKAN

- Abdul Hamid Mahmood. (1977). *Sintaksis dialek Kelantan*. Tesis Sarjana. Kuala Lumpur: Universiti Malaya.
- Adger, D. (2004). *Core syntax a minimalist approach*. UK: Oxford University Press.
- Ajid Che Kob. (1977). *Dialek geografi Pasir Mas*. Tesis Sarjana. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Ali Sarbani. (1997). *Kajian struktur pasif dan ayat tanya dalam dialek Melayu Sarawak*. Tesis Sarjana. Universiti Malaya.
- Asmah Haji Omar. (1997). *Kepelbagaian fonologi dialek-dialek Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Asmah Haji Omar. (1999). Mengumpul data: Kaedah penyelidikan lapangan hulu dengan tumpuan kepada pungumpulan kata. *Jurnal Dewan Bahasa*. Vol 43(8), 647-680.
- Asmah Haji Omar. (2008). *Ensiklopedia Bahasa Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Awang Mataim Bakar. (1992). *Fonologi dialek Melayu-Brunei: Satu analisis berdasarkan teori standard fonologi generatif*. Tesis Sarjana. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Chambers, J.K. & Trudgill, P. 1980. *Dialectology*. London: Cambridge University Press.
- Chomsky, N. (1995). *Minimalist program*. Cambridge: MIT Press.
- Chomsky, N. (2001). Derivation by phrase. Dlm. M. Kenstowicz (pnyt.). *Ken Hale: A life in language* (hlm. 1-52). MA: MIT Press.
- Cole, P & Hermon, G. (1994). Is there LF-movement? *Linguistic Inquiry*. Vol 25, 239-262.
- Cole, P & Hermon, G. (1998). The typology of wh-movement: Wh-movement in Malay. *Syntax*. Vol 1(3), 221-258.
- Fazal Mohamed Mohamed Sultan. (2005). *Analisis sintaksis ke atas enklitik '-nya' dalam bahasa Melayu*. Tesis Dr. Falsafah. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Fazal Mohamed Mohamed Sultan. (2009). Struktur sintaksis frasa nama Bahasa Bateq. *GEMA Online™ Journal of Language Studies*. Vol 9(1), 47-61.
- Fazal Mohamed B. Mohamed Sultan, Nor Hashimah Jalaluddin, Zaharani Ahmad, Ajid Che Kob, Harishon Radzi. (2009). Apa menyoal siapa atau siapa menyoal apa?: Analisis Minimalis kata soal dialek utara. *Jurnal Linguistik*. Vol 9, 73-93.
- Fazal Mohamed Mohamed Sultan. (2010). Teori Chomsky dan cabaran Bahasa Melayu. *Jurnal Kesturi*. Vol 20(1), 28-47.
- Fazal Mohamed Mohamed Sultan, Zaharani Ahmad, Nor Hashimah Jalaluddin, Harishon Radzi. (2011). Kata soal *bila* dalam dialek Kedah Melayu Baling: Satu analisis sintaksis. *GEMA Online™ Journal of Language Studies*. Vol 11(1), 69-80.
- Fazal Mohamed Mohamed Sultan & Nurulafiqah Suhaimi. 2012. *Kata soal dalam dialek Kedah*. *GEMA Online™ Journal of Language Studies*. Vol 12(2), 475- 493.
- Haegeman, L. (1994). *Introduction to government & binding theory*. UK: Blackwell Publishers.
- Harishon Radzi. (1995). *A phonological comparison of the Kedah, Kelantan and Johor dialect*. Tesis Sarjana. University of Essex.

- Jane Wong Kon Ling. (2000). Sabah Malay dialect: Phonological structures and social functions. Tesis Sarjana. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Kamus Linguistik*. (1997). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mashudi Kader. (1981). *The syntax of Malay interrogatives*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mashudi Kader. (2003). Kategori kosong pro yang berfungsi frasa nama. *Jurnal Bahasa*. Vol 3(9), 391-416.
- Pengiran Mohamed Pengiran Damit. (2004). Beberapa aspek sintaksis Bahasa Melayu Brunei: Pendekatan teori Prinsip dan Parameter. Tesis Dr. Falsafah. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Rahani Hosin. (2007). Varian Melayu di Lembangan Batang Saribas: Satu penelitian dialek geografi. Tesis Dr. Falsafah. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Rogayah Hj. Abdul Razak. (1995). The syntax and semantics of quantification in Malay: a government and binding approach. Tesis Doktor Falsafah. Pulau Pinang: Universiti Sains Malaysia.
- Rufus S. Hendon. (1959). The phonology and morphology of Ulu Muar Malay. Tesis Dr. Falsafah. University of Yale.
- Rozana Mulyani. (1998). Ayat pasif bahasa Melayu dialek Deli Medan: Satu tinjauan transformasi generatif. Tesis Sarjana. Universiti Malaya.
- Shariffulizan Malek. (2003). Fonologi vokal rangkap dan kepelbagaian dialek Melayu: Satu analisis teori optimaliti. Tesis Sarjana. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Tatabahasa Dewan*. (2008). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Ton Ibrahim. (1974). Morfologi dialek Kedah. Tesis Sarjana. Universiti Malaya.
- Zaharani Ahmad. (1988). The phonology and morphology of the Perak dialect. Tesis Sarjana. Universiti of Hawai'i.
- Zuraidah Jantan. (2007). Syarat koda dan kepelbagaian dialek Melayu: Satu analisis teori optimaliti. Tesis Sarjana. Universiti Kebangsaan Malaysia.

PENULIS

Fazal Mohamed Mohamed Sultan (Ph.D) merupakan seorang profesor madya di Program Linguistik, Universiti Kebangsaan Malaysia. Bidang pengkhususan beliau ialah sintaksis. Beliau aktif membentangkan kertas kerja di seminar peringkat kebangsaan dan antarabangsa. Beliau kini mengetuai dua projek iaitu projek (FRGS) tajaan Kementerian Pengajian Tinggi, Malaysia dan projek penyelidikan (GUP) tajaan Universiti Kebangsaan Malaysia.

Nurulafiqah Binti Suhaimi merupakan Graduan Sarjana Linguistik di Pusat Pengajian Bahasa Dan Linguistik, Universiti Kebangsaan Malaysia. Beliau pernah menjadi Pembantu Penyelidik dan melibatkan diri dalam penyelidikan lapangan berkaitan sintaksis dan dialek.